

Základní české publikace standardizující zeměpisná jména států

Leoš Jeleček

jelecek@natur.cuni.cz

UK v Praze, PŘF, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Albertov 6, 128 43, Praha 2

Abstrakt:

L. Jeleček: *Základní české publikace standardizující zeměpisná jména států*. – *Klaudyán*, 5, No. 1, pp. 38–41. Tento výběrový přehled úředních pramenů ČR vydaných od roku 1993, jimiž bylo zeměpisné jméno České republiky Česko a jeho cizojazyčné ekvivalenty včetně jména Czechia doplňuje článek Pavla Krejčího v minulém čísle *Klaudyána* (2/2007). Je jeho faktografickou „zálohou“, která pomáhá vyvracet mylné argumenty či odstraňovat neznalost toho, že anglická varianta jména Česko „Czechia“ je oficiálním zeměpisným (jinak „krátkým“) jménem České republiky v angličtině. Zejména v jeho případě naše vláda, ministerstva, Parlament státní orgány, tělovýchova a sportovní svazy Česka včetně Českého olympijského výboru, obchodní sféra (absence značky „Made in Czechia“, názvy firem typu Gillette Czech nebo Boeing Česká, s.r.o.) jméno Czechia nejenže ignorují, ale řekl bych, že snad i sabotují. Proč – vymyká se racionálnímu. Kratší varianta tohoto materiálu byla distribuována účastníkům 7. veřejného slyšení Senátu Parlamentu ČR konaného dne 11. května 2004 na téma „Funkční rozlišování spisovných názvů Česká republika a Česko a jejich cizojazyčných ekvivalentů“. Na přípravě jeho programu se podílela Občanská iniciativa Česko/Czechia, založená a působící hlavně v Brně, a vystoupili na něm s přednáškami někteří členové redakční rady *Klaudyána*, nebo členové katedry sociální geografie a regionálního rozvoje PŘF UK v Praze.¹) Uspořádání slyšení navrhl tehdejší senátor za KDU-ČSL ing. Jaroslav Šula a hlasováním je schválilo plénum Senátu (tento souhlas je nutný pro každé veřejné slyšení), což mu dodalo patřičnou politickou a společenskou váhu.

Pro česká geografická jména je hlavní normotvornou informační bází produkce **Českého úřadu zeměměřického a katastrálního** (do roku 1992 měl název „Český úřad geodetický a katastrální“).

Orgánem ČÚZK je jeho **Názvoslovná komise**, v níž jsou zastoupeny i příslušné vládní a státní orgány České republiky a vědecké instituce např. Akademie věd České republiky (Ústav pro jazyk český, Historický ústav), českých univerzit (hlavně předními českými jazykovědci a jinými specialisty). Až do nového jmenování komise asi v roce 2000 v ní mělo zastoupení i MZV ČR. Názvoslovná komise ČÚZK působí od roku 1971 jako odborný poradní orgán státní administrativy pro zeměpisná jména. Komise ve své činnosti realizuje rezoluce konferencí Organizace spojených národů o standardizaci geografických jmen.

ČÚZK v roce 1997 vydal v angličtině v řadě „A“ (publikací vydávaných jako „Geografické názvoslovné seznamy OSN – ČR“) příručku nazvanou „*Toponymic Guidelines of the Czech Republic*“.² Na str. 3 se v ní uvádí, že tato kniha byla zpracována: „...in accordance with Resolutions no. 4 of the 4th Conference, No 14 of the 5th conference and No. 7 of the 6th Conference of the United Nations on Standardization of Geographical Names. It is intended for foreign editors of maps

and other works dealing with Czech toponyms. It is similar in form and contents to the toponymic guidelines of other countries“. Dále se tam v následujícím zdůrazňuje, že: a) „The national geographical names authorities on the territory of the Czech Republic...(jsou tyto instituce, L.J.):... **In compliance with the Parliamentary delegation the post and function of the national geographical names** authorities are carried out by the Ministry of Interior of the Czech Republic, the Ministry of Regional Development of the Czech Republic, the **Czech Office for Surveying, Mapping and Cadastre** and cadastral offices on the territory of the Czech Republic. The activity of the offices in the field of standardization of geographical names is regulated by the relevant laws and other commonly binding legal regulation“.

Vedle toho pak v třísvazkové publikaci ČÚZK řady „A“, která byla vydaná ve slovenštině: „*Geografické názvy Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky*“³ se na reverzní straně titulního listu 2. dílu uvádí, že „...je spracovaná v súlade s rezolúciou č. 4. I. konferencie OSN o štandardizácii geografického názvoslovia (Ženeva 1967), s rezolúciou č. 35 II. konferencie OSN o štandardizácii geografického názvoslovia (Londýn 1972) a s odporúčaním 6.1.3.5. porady X. lingvisticko-geografickej regionálnej skupiny OSN o štandardizácii geografického názvoslovia (Varšava 1981)“. Zejména se tam konstatuje, že tyto seznamy jsou „**Závazné pro orgány a organizácie v pôsobnosti Slovenského úradu geodézie a kartografie a Českého úradu geodetického a kartografického a odporúčané na využitie všetkým používateľom geografických názvov.**“ (tučně L.J.)

Zeměpisné jméno Česko a jeho cizojazyčné varianty (Czechia, Tschechien atd.) bylo standardizováno a kodifikováno v publikaci ČÚZK „*Geografické názvoslovné seznamy OSN – ČR: Jména států a jejich územních částí*“.⁴

V úvodu citované publikace se píše, že jejím účelem je „...poskytnout široké veřejnosti odborně stanovená, standardizovaná jména států a jejich územních částí. Standardizovaná geografická jména musí odpovídat stanoviskům jednotlivých států k pojmenování vlastního státu a jeho územních částí, stanoviskům zahraniční politiky České republiky, pravidlům českého pravopisu a zásadám pro tvorbu geografických jmen vypracovaných Názvoslovnou komisí při Českém úřadě zeměměřickém a katastrálním...“.

Na str. 6. se pak uvádí, že „...pro třetí vydání publikace přepracoval sekretariát NK ČÚZK **ve spolupráci s ministerstvem zahraničních věcí ČR** (pozn. 6., čj. 77.999/93-INFO na základě předchozích vydání⁷, lexikografických.....a především příslušných materiálů Organizace spojených národů⁸“.

Navzdory tomu se od roku 1993 po vydání této úřední publikace MZV ČR nepostaralo, aby v seznamu zeměpisných jmen (tzv. short names) sestávaném kartografickou službou OSN bylo jméno Czechia uvedeno. Služba OSN čekala na jeho sdělení do roku 1995, ale tehdejší ministr zahraničí J. Zieleniec jej neposlal. Do příslušného sloupce seznamu OSN byl proto zapsán politický název naší země „Czech Republic. Jako krátké (zeměpisné) jméno je tam tudíž uvedeno také „Czech Republic“! Drtivá většina států je v seznamu zapsána správně, tj. zeměpisnými jmény, Česko (vlastně pouze a jen „Czech Republic“) tam sousedí s politickými jmény Democratic People's Republic of Korea – Korea se zatím nesjednotila, Central African Republic, Democratic Republic of Congo, Laos People's Democratic Republic, Libyan Arab Jamahiria atd. Politické názvy užily USA (oficiální zeměpisné jméno United States, neoficiální USA, America) a United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland (oficiální zeměpisné jméno United Kingdom, Great Britain). I nedávno vzniklá Bosna a Hercegovina je v tomto seznamu uvedena tímto zeměpisným jménem (Bosnia and Herzegovina), neboť neobsahuje formu státního zřízení.

Kartografická služba OSN si totiž nemůže „vymýšlet“ zeměpisná jména členských států, ani je schvalovat (pouze když podá proti němu nějaký stát protest, jak tomu bylo např. v případě Makedonie). Do jejich seznamu tzv. „short names“ zařadí ta jména, které jí tyto státy sdělí. Jelikož náš stát tak neučinil, musela příslušnou kolonku vyplnit jeho politickým jménem.

Srov.: <http://www.un.org/Depts/Cartographic/english/geoinfo/geoname> = list of of both names of states (political = conventional, geographical = short)

Stručnou uniformaci o příslušných publikacích ČÚZK viz <http://www.cuzk.cz/adr10/mapy/nazvpub.html>, Zákon o působnosti ČÚZK viz na <http://www.cuzk.cz/adr01/pusobn1.html>, §3, bod a/4 a g.

Jméno Česko/Czechia je mj. uvedeno např. ve „Sdělení č. 489/2003 Sb. Českého statistického úřadu o vydání Číselníku zemí (ČZEM)“. Schváleno (Vydáno): 18. 12. 2003. Účinnost od: 1. 1. 2004-04-21. Uveřejněno v č. 160/2003 Sbírky zákonů na str. 8422.

To „nejlepší nakonec“. Jde o ukázkou podivného stylu práce některých odpovědných úředníků na MŠMTV ČR. Tehdejší ministr začal v kauze Česko odpovědně jednat (výjimka potvrzující pravidlo) a vydal:

Sdělení Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k jednoslovnému geografickému názvu pro Českou republiku
č.j. 27686/99-20⁵

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy sděluje k jednoslovnému geografickému názvu pro Českou republiku, že považuje za vhodné pro zeměpisné označení našeho státu používání jednoslovného názvu Česko a jeho jednoslovných cizojazyčných ekvivalentů.

Jednoslovný název Česko je přesně vymezen a kodifikován v akademickém Slovníku spisovné češtiny pro školu a veřejnost (přepřacované vydání z roku 1998, str. 627) a doplňuje v běžné komunikaci oficiální dvojslovný název Česká republika.

Jednoslovné cizojazyčné ekvivalenty názvu Česko jsou v jazyce anglickém - Czechia, francouzském - Tchèque, německém - Tschechien, ruském - Čechija a španělském - Chequia kodifikovány v publikaci Českého úřadu zeměměřického a katastrálního od roku 1993.

V Praze dne 5. 10. 1999

Eduard Zeman, v.r. ministr

Jak je zjevné, všichni náměstci ministra/ministryně pro tělovýchovu, a že jich už bylo, výnos ministra ignorovali a ignorují a nadále poskytovali a poskytují sportovním svazům a ČOV na sportovní reprezentaci státu ze státního rozpočtu značné finanční prostředky, jak se nyní říká „velké peníze daňových poplatníků“. A to přesto, že na úborech sportovců nebyla vůbec, resp. byla avšak nesprávná „loga“ státu (viz NIC, CZE, CZECH CzechRep apod.). V případě soukromých sponzorů by si jejich loga páni náměstci a sportovní bafuňáři prznit nedovolili. Kdyby např. místo „Česká pojišťovna“ měli sportovci na úborech pouze „Česká“, nedostali by od ČP totiž ani korunu. Po devíti letech od uvedené vyhlášky jsou „vody nadále stojaté až pomalu začínají zapáchat“.

Na olympiádě v Pekingu (na OH mohou sportovci nosit na dresech jen „loga“ svých států, takže prostřednictvím televize miliardy lidí mohou poznat jména těchto států, která se užívají v označení „Made in...“) jsme viděli, jak umějí k této záležitosti přistupovat Olympijské výbory ostatní státy.

V našem případě pokračoval zarputile „setrvalý stav“. Naši reprezentanti většinou měli označení „Czech Team“. Tím je však v zahraničí i Jiskra Horní Dolní. Slovo olympijský v něm nahrazují olympijské kruhy umístěné pod ním. Logo tohoto druhu neměl snad žádný jiný zúčastněný stát. Hojně jsme viděli označení (na dresech) kódem CZE, tedy i v případech, kdy jej z věcných důvodů neměli ostatní sportovci. Snad jen atleti měli na prsou aspoň nápis Czech Republic vyvedený stejně velkými písmeny. Vrcholově však naše výprava „bodovala“ nápisem na bundách (zádech): tam se skvělo převelikými písmeny vyvedené slovo „CZECH“ a pod ním se krčilo (strachy??) miniaturní „Republic“. Že by tímto způsobem ČOV připravoval výmaz jména Czechia a zavedení jména–nesmyslu (jazykového) „Czech“? Pak by bylo možné očekávat, že již vžitá jména Česko by mohly aspoň osvícené hlavy v ČOV nahradit jménem „Česká“, nebo „Čech, Čeština, Česky“? To jsou ale paradoxy, řekl klasik se svými hlemýždi. Naši jazykoví estéti označující před lety jméno Česko jako nechutně ošklivý patvar by se, zřejmě ke své radosti, konečně dočkali.

Poznámky

¹⁾ Těsнопisecký záznam ze 7. veřejného slyšení Senátu Parlamentu České republiky (úplné znění vystoupení v rozpravě), viz: <http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/27462/23545> (staženo 22.8.08).

²⁾ Toponymic Guidelines of the Czech Republic. Řada: Geografické názvoslovné seznamy OSN – ČR. ČÚZK, Praha 1997.

³⁾ Geografické názvy Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky“. Řada: Geografické názvoslovné seznamy OSN – ČR. Sv. I–III. Bratislava – Praha 1990.

⁴⁾ Geografické názvoslovné seznamy OSN – ČR: Jména států a jejich územních částí. Český úřad zeměměřický a katastrální, Praha 1993, 3. přepracované vydání, 113 s. + mp.

⁵⁾ Věstník ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. Ročník LV, sešit 11, listopad 1999.